በአማራ ብሔራዊክልላዊመንግሥት
ፍትሕ ቢሮ
የሕግ ምክር፣ ማርቀቅና ማጠቃለል ዳይሬክቶሬት

THE AMAHARA NATIONAL REGIONAL STATE
JUSTICE BUREAU
LEGAL COUNSELING, DRAFTING AND COMPILATION
DIRECTORATE

ቁጥር፡ቁጥር፡- የሕ/ምክ/ማር/ማጠ/1409/18

ቀን፡ 06/11/2018 ዓ.ም

ለአብክመ ገቢዎች ቢሮ

ባሕር ዳር

ጉዳዩ፡ **የመመሪያ ምዝገባን ይመለከታል**

በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት የአስተዳደር ሥነ-ሥርዓት አዋጅ ቁጥር 292/2017 ዓ.ም መሠረት፣ ማንኛውም የአስተዳደር ተቋም አዲስ መመሪያ አውጥቶ ተግባራዊ ከማድረጉ በፊት መመሪያውን ከነማብራሪያው በመላክ፣ እንዲሁም አዋጁ ከመውጣቱ በፊት በሥራ ላይ የነበሩ መመሪያዎችን ለፍትሕ ቢሮ በመላክ እንዲመዘገብ ማድረግ እንደሚገባው ተደንግጓል።

በዚህ መሠረት የገቢዎች ቢሮ የግምት ታክስ ስሌት አፈጻጸም መመሪያ ቁጥር 002/2011 ምዝገባ እንዲከናወንለት መላኩ ይታወሳል።

ስለሆነም ፍትሕ ቢሮ በአዋጁ አንቀጽ 16 ንዑስ አንቀፅ 1 በተሰጠው ሥልጣን መሠረት የተላከለትን መመሪያ ቁጥር 002/2011 ዓ.ም በመመርመር መመሪያው በክልል ደረጃ መመሪያ ቁጥር 143/2018 ዓ.ም ሆኖ በሥራ ላይ እንዲውል የመዘገበው ስለሆነ የተመዘገበውን መመሪያ ቅጂ.....27.....ገጽ በዚህ ሽኚ ደብዳቤ አባሪ በማድረግ የላክን መሆኑን እንገልጻለን።

ከሰላምታ ጋር

ገረመው እሸቱ

የሕግ ምክር፣ ማርቀቅና ማጠቃለል ዳይሬክቶሬት

የክልል ዐቃቤ ሕግ

ግልባጭ//

- ለቢሮ ኃላፊ ጽሕፈት ቤት (ያለ አባሪ)
- ለፍትሓብሔርና /ሕግ ጉዳይ ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ ጽሕፈት ቤት
  ፍትሕ ቢሮ

Tl.No ☎ 058 222 0794/793 /058 226 52 92 ✉ 995

መመሪያ ቁጥር 143/2018

የግምት ታክስ ስሌት አፈጻጸም መመሪያ

ትክክለኛ ገቢን አስታውቆ ታክስ መክፈል በታክስ ከፋዩ ላይ የተጣለ ኃላፊነት ሲሆን ይህንን ኃላፊነት በማይወጣ ታክስ ከፋይ ላይ የሚፈለገውን የታክስ መጠን መወሰን አስፈላጊ በመሆኑ፤

ታክስ ከፋዩ ምንም ዓይነት የሒሳብ መዝገብና ሰነድ ያልያዘ እንደሆነ ወይም ሂሳብ መዝገቡ ተቀባይነት ባያገኝ ወይም ቢሮው በመለወጥ ወይም በመቀነስ ወይም በመጨመር የሂሳብ መዝገቡን ያሻሻለ እንደሆነ በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁ.241/2008 አንቀጽ 3 መሠረት በየወቅቱ የሚታየውን የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ እና የዋጋ ግሽበት ከግምት ውስጥ በማስገባት የታክሱን ልክ በግምት ለመወሰን እንዲቻል፤

በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ገቢዎች ቢሮ የታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 241/2008 አንቀጽ 26 ንዑስ አንቀጽ 8 ላይ በተሰጠው ሥልጣን መሠረት ይህን መመሪያ አውጥቷል።

ክፍል አንድ

ጠቅላላ

1. አጭር ርዕስ

ይህ መመሪያ "የግምት ታክስ ስሌት አፈጻጸም መመሪያ ቁጥር አገቢ 143/2018" ተብሎ ሊጠቀስ ይችላል።

2. ትርጓሜ

ለዚህ መመሪያ አፈጻጸም የቃሉ አግባብ ሌላ ትርጉም የሚያሰጠው ካልሆነ በስተቀር፦

1/ "የግምት ታክስ ስሌት" ማለት ማንኛውም ታክስ ከፋይ በታክስ ሕግ መሠረት ማቅረብ የሚገባውን የታክስ ማስታወቂያ ያላቀረበ እንደሆነ ወይም በግምት ከመወሰኑ በፊት ካላቀረበ ወይም የሒሳብ መዝገብ ሳያቀርብ ገቢውን ያስታወቀ ወይም ሂሳብ መዝገቡ ተቀባይነት ባያገኝ ወይም ቢሮው በመለወጥ፣ በመቀነስ ወይም በመጨመር የሒሳብ መዝገቡን ያሻሻለ እንደሆነ በማንኛውም ጊዜ የሚያገኘውን ማስረጃ መሠረት በማድረግ ታክስ ከፋዩ ሊከፍለው የሚገባውን የታክስ መጠን የሚገልጽ ስሌት ነው።

2/ "መደበኛ የግምት አወሳሰን" ማለት በሒሳብ መዝገብ ወይም ግልጽ የግዥና ሽያጭ መረጃ ወይም ስለንግድ እንቅስቃሴያቸው ከሦስተኛ ወገን መረጃ ለማግኘት በማይቻልበት ጊዜ ዝቅተኛውን ዓመታዊ ሽያጫቸውን በመውሰድ አስቀድሞ የተወሰነን የሥራ ዘርፍ ግብር ለመወሰን የሚያስችል ስልት ነው።

3/ "ያልተጣራ ትርፍ" ማለት ከሽያጭ ገቢ ላይ የግዢ ወጪ ብቻ በመቀነስ የሚገኝ ትርፍ ነው።

4/ "ልኪንዳ ቤት" ማለት ለምግብነት የሚውል የበሬ፣ የላም፣ የበግ፣ የፍየል፣ የጥጃ ወይም የእንቦሳ፣ የግመል እና የአሳማ ሥጋን በጥሬ ወይም በጥብስ መልክ ያለማባያ ወይም ከማባያ (ዳቦ፣ እንጀራ፣ ዳጣ ወዘተ.) ጋር የሚሸጥ ንግድ ሲሆን መጠጥ መሸጥን አይጨምርም።

5/ "የኮሚሽን ንግድ" ማለት የአንድ አምራች ወይም አስመጪ ምርትን ወይም አገልግሎትን ለገዥ ለማስተዋወቅ ወይም ለመሸጥ በሚደረግ ስምምነት መሠረት የምርቱ ወይም የአገልግሎቱ መሸጫ ዋጋ በአምራቹ ወይም በአስመጪው እየተወሰነ የኮሚሽን ጥቅም ለማግኘት የሚሰራ ሥራ ነው።

6/ "የወኪል ንግድ" ማለት የአንድ አምራች ወይም አስመጪ ምርትን ወይም አገልግሎትን በራሱ በመግዛት የምርቱን ወይም የአገልግሎቱን የመሸጫ ዋጋ በወካዩ ወይም በተወካዩ እየተወሰነ የሚሰራ ሥራ ነው።

7/ "የሦስተኛ ወገን መረጃ" ማለት የታክስ ከፋዩን የታክስ ግዴታ በአማራጭ መንገድ ለመወሰን የሚያገለግል የግዥ ወይም ሽያጭ የሠነድ መረጃ ነው።

8/ "ታክስ ያላስታወቀ" ማለት በታክስ ህግ መሠረት የታክስ ማስታወቂያ የማቅረብ ግዴታ ያለበት ሰው ታክሱን በቢሮው በተዘጋጀ የማስታወቂያ ቅጽ አማካይነት የሒሳብ መግለጫ ያላቀረበ ወይም ቅጹን ሞልቶ እና የሂሳብ መግለጫውን አዘጋጅቶ ባለማቅረቡ ቢሮው በግምት የታክስ ስሌት ካዘጋጀ በኋላ የሚቀርብ ነው።

9/ "አልፎ አልፎ ሀብትን ማከራየት" ማለት በንግድ ሥራ ያልተሰማራ ሰው ሀብቱ በመደበኛነት ለሌላ ዓላማ ወይም አገልግሎት የሚውል ሆኖ መደበኛ አገልግሎት በማይሰጥበት ጊዜ ብቻ የሚከራይ ሀብትን ያመለክታል።

10/ "ቢሮ" ማለት የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ገቢዎች ቢሮ ሲሆን በየደረጃው የሚገኙ መምሪያዎችን፣ ጽ/ቤቶችን፣ ክፍለ ከተማ እና የቀበሌ ማዕከላትን ይጨምራል።

11/ "አዋጅ" ማለት የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 241/2008 ነው።

3. <u>የተፈፃሚነት ወሰን</u>

ይህ መመሪያ በታክስ ህግ መሠረት የታክስ ማስታወቂያ ባላቀረበ ወይም ታክሱን አስታውቆ የመክፈል ግዴታውን ባልተወጣ ወይም የታክስ ስሌት መግለጫው ተቀባይነት በማጣቱ ቢሮው በመለወጥ ወይም በመቀነስ ወይም በመጨመር ሲሻሻል የሚገባው የታክስ ስሌት መግለጫ ባላቀረበ ማንኛውም ታክስ ከፋይ ላይ ተፈፃሚ ይሆናል።

4. <u>የግምት ታክስ አሠራር መርህ</u>

ለዚህ መመሪያ አፈጻጸም ሲባል የታክስ ግምት አሰራር መርህ የሚባለው፡-

1/ ቢሮው በየወቅቱ የሚታየውን የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ እና የዋጋ ግሽበት ከግምት ውስጥ በማስገባት የገቢ መጠንን በግምት ይወስናል።

2/ ታክስ ከፋዩ በግብር ዓመቱ በአንድ ሠንጠረዥ ውስጥ ከሚወድቁ ከተለያዩ የገቢ ምንጮች ወይም የንግድ ዘርፎች ገቢ ያገኘ እንደሆነ ሁሉም ገቢዎች ተጣምረው የሚወሰኑ ሲሆን የሠንጠረዥ "ሐ" ገቢዎች ውስጥ ከንግድ ሥራ የተገኘ ገቢ እና የማእድን ሥራ ገቢ የሚጣመሩ አይሆንም።

3/ ጠቅላላ ገቢያቸው በቢሮው ወይም ከሶስተኛ ወገን በሚገኝ መረጃ የሚወሰንባቸው ዘርፎች፣ በቀን ገቢ ግምት፣ በቁርጥ ግብር አወሳሰን ስርዓት፣ ግብር የሚወሰን ሲሆን ከተዘረዘሩት ውስጥ ከአንድ በላይ በተመሳሳይ ወይም በተለያየ የንግድ ዘርፍ ሆኖ ገቢው በአንድ ሰንጠረዥ የሚወድቅ ገቢ ያገኘ ግብር ከፋይ ግብር የሚከፈልበት ገቢው በሚወድቅበት ሰንጠረዥ መጣኔ መሰረት ግብሩ ተሰልቶ ይወሰናል።

4/ በቀን ገቢ ግምት የሚሰላ ከንግድ ሥራ የተገኘ ገቢ ከዚህ መመሪያ ጋር አባሪ በተደረገው ሠንጠረዥ ውስጥ የተመለከተውን የየዘርፉን የሥራ ቀናት መሠረት በማድረግ የግብር ዓመቱ የሽያጭ መጠን ይወሰናል።

5/ ዕቃዎች ወደ ሀገር በሚገቡበት ጊዜ፣ በሀገር ውስጥ ከሚፈፀሙ ክፍያዎች ላይ ተቀንሶ በቅድሚያ የተከፈለ ግብር እና በግብር ዓመቱ ተከፋፍሎ ለቢሮው ገቢ የተደረገ ግብር በሚቀርበው ማስረጃ መሠረት ለግብር ዓመቱ ከሚከፈለው ግብር ላይ ይቀነሳል።

6/ ገቢው ከተመዘገበበት የግብር ዘመን ውጪ ዘግይቶ የተቀነሰና ለቢሮው ገቢ የተደረገ የቅድመ ግብር ክፍያ በሚያስታውቅበት የግብር ዘመን የሚቀናነስ ሲሆን እንዲቀናነስለት የሚያቀርብ ግብር ከፋይ የቅድመ ግብር ክፍያ ማስረጃ ከግብር ዘመኑ በፊት ለነበረው ገቢ የተቀነሰ መሆኑን በፅሑፍ መግለጽ ይኖርበታል።

7/ በሀገር ውስጥ ከሚፈፀሙ ክፍያዎች ላይ ተቀንሶ በቅድሚያ የተከፈለ ግብር መጠን የግብር ከፋዩን ሽያጭ መጠን ትክክለኛነት በማረጋገጥና በማነጻጸር በሽያጭ መጠን ላይ የሚያመጣው ለውጥ ካለ ለግብር አወሳሰን ጥቅም ላይ ይውላል።

ክፍል ሁለት

የሠንጠረዥ "ሀ"፣ "ለ" እና "መ" ገቢን በግምት ስለመወሰን

5. ከመቀጠር የሚገኝ መደበኛ ገቢን በግምት ስለመወሰን

1/ ከራሱ ገቢ ላይ ግብር የመቀነስ ግዴታ ያለበት ተቀጣሪን በሚመለከት፡-

ሀ) ከቀጣሪው በሚገኝ የተቀጣሪውን የገቢ መጠን መረጃ መሠረት በማድረግ ይወሰናል።

ለ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሀ የተጠቀሰው መረጃ በሌለበት ጊዜ ተቀራራቢ ወይም ተመሳሳይ ቀጣሪ ድርጅቶች አማካይ የተቀጣሪ የገቢ መጠን በመውሰድ ይወሰናል።

ሐ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ለ የተጠቀሰው መረጃ በማይኖርበት ሁኔታ ታክስ ከፋዩ ቀድሞ ሲያሳውቅ የነበረውን መረጃ በመውሰድ ይወሰናል።

2/ ከተቀጣሪ ገቢ ላይ ግብር የመቀነስ ግዴታ ያለበት ቀጣሪ ቀንሶ ገቢ ያላደረገውን ወይም ሳይቀንስ የቀረውን ግብር በግምት ለመወሰን ቀጣሪ ለተቀጣሪ የሰጠውን መረጃ በመጠቀም የቅጥር ገቢ ግብር ይወሰናል።

3/ ለሁሉም የተሸከርካሪ ዓይነት ዝቅተኛ የሾፌርና የረዳት ደመወዝ በቁርጥ የሚወሰን ሲሆን የተሳቢ ተሽከርካሪ ተጎታችና ጎታች እንደ አንድ ተሽከርካሪ የሚቆጠሩ ስለሆነ በመጫን አቅሙ የተመለከተው የሾፌርና የረዳት ደመወዝ ተወስዶ የመቀጠር ገቢ ይወሰናል፡፡

4/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 3 የተደነገገው ቢኖርም የኮንስትራክሽን ተሽከርካሪ አከራይ ታክሱ በግምት የሚወሰን ሲሆን መደበኛ የግምት ግብር አወሳሰን ሥርዓት ለሾፌርና ለረዳት ደመወዝ ተፈጻሚ አይሆንም፡፡

6. <u>ከመቀጠር የሚገኝ መደበኛ ያልሆነ ገቢን በግምት ስለመወሰን</u>

በክልሉ ፀንተው ባሉ ህጎች ከታክስ ነጻ የተደረጉ ገቢዎች እንደተጠበቁ ሆነው ማንኛውም ሰው ከመቀጠር ከሚያገኘው ገቢ ላይ በዚህ አንቀጽ መሰረት በግምት ይወሰናል፡፡

1/ በወሩ ውስጥ ሠራተኛው (በመደበኛ ቅጥርና ከመደበኛ ቅጥር ውጪ) ያገኘውን የትርፍ ሰዓት ክፍያ በወሩ ከሚያገኘው ደመወዝ ላይ በመደመር ጠቅላላ በተገኘው ገቢ ላይ በሠንጠረዥ "ሀ" በተገለፀው መሠረት ግብር ይከፈልበታል፡፡

2/ የአገልግሎት ካሳ ክፍያ፣ የሥራ መፈለጊያ ክፍያ ወይም ማስጠንቀቂያ ባለመስጠት የሚሰጥ ክፍያ፣ ስንብቱ ሕጋዊ ባለመሆኑ የሚሰጥ ካሳ እና ክፍያዎችን በጊዜው ባለመፈጸም የሚከፈል ካሳ የክፍያው መጠን በስንብቱ ጊዜ ላገኘው የመጨረሻ መደበኛ ደመወዝ ተካፍሎ በተገኘው ቁጥር ልክ የተገኘው የወራት ብዛት ተወስዶ ለእያንዳንዱ ወር ራሱን የቻለ የወር ደመወዝ ሥራ ግብር አስልቶ በመደመር ግብር የሚሰላ ይሆናል፡፡

ሀ) የወራት ብዛት = የክፍያ መጠን / የመጨረሻው ወር ደመወዝ

ለ) ግብር = የአንድ ወር ግብር × የወራት ብዛት

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 መሰረት ሲሰላ ሙሉ ወራትን ከሸፈነ በኋላ የሚገኘው የአገልግሎት ክፍያ ራሱን ችሎ እንደ አንድ ወር ደመወዝ የሥራ ግብር ይታሰባል፡፡

4/ የዓመት ፈቃድ፣ ጉርሻ/ቦነስ/ እና የመሳሰሉት ክፍያዎች ተጠቃለው ከተደመሩ በኋላ ለ12 ተካፍለው የተገኘው ውጤት መደበኛ ደመወዝ ላይ ከተደመረ በኋላ የሥራ ግብሩ

እንዲሰላ እና የተገኘው የሥራ ግብር ክፍያ ቀደም ሲል በወር ደመወዙ የከፈለው ግብር ተቀንሶ የእያንዳንዱ 12 ወር የግብር ልዩነት በመደመር የሚሰላ ይሆናል።

ሀ) ተጨማሪ የወር ገቢ = ክፍያዎች / 12

ለ) የወር ደመወዝ እና በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሀ የተገኘውን ውጤት በመደመር ግብር ይሰላል።

ሐ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ለ ከተሰላው ግብር በመደበኛ ደመወዝ የተከፈለ ግብር ይቀነሳል።

መ) የእያንዳንዱ 12 ወር በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሐ በተመለከተው አግባብ ተሰልቶ ይደመራል ወይም የደመወዙ መጠን አንድ አይነት ከሆነ በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሐ የተገኘው ውጤት በ12 ተባዝቶ ይሰላል።

7. <u>የቤት ኪራይ ገቢ ግብርን በግምት ስለመወሰን</u>

1/ በአከራይና በተከራይ መካከል የተፈጸመ የኪራይ ውልን መሰረት በማድረግ ግብር ይወሰናል።

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተገለጸው እንደተጠበቀ ሆኖ ታክስ ከፋዩ ያቀረበው ማስረጃ ተዓማኒነት ከሌለው፣ ከ3ኛ ወገን መረጃ ጋር ተመሳክሮ የተሻለው ተወስዶ ግብር ሊወሰን ይችላል።

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 እና 2 መሠረት መወሰን ካልተቻለ በተመሳሳይ የሥራ ዘርፍና ደረጃ በቢሮው ኦዲት የተደረገ ታክስ ከፋይ መረጃን ወይም በአዋጁ አንቀጽ 3 መሠረት ወቅታዊ የገበያ ዋጋን ለመወሰን ቤቶቹ ከሚገኙበት አካባቢ በአካል በመገኘት አካባቢያዊ የገበያ ሁኔታ በማጥናት ተመሳሳይ ወይም ተቀራራቢ ደረጃ ያላቸው እንደየከተማው ደረጃ ከሁለት እስከ ሦስት ቤቶች ወርሃዊ የኪራይ አማካይ ዋጋ ወይም ወቅታዊ ትክክለኛ የኪራይ ዋጋ በመውሰድ ግብሩን ለመወሰን መሠረት አድርጎ መጠቀም ይቻላል።

4/ ቤቱ የተከራየው ከመኖሪያ አገልግሎት ውጭ በሚሆንበት ጊዜ ለኪራይ ገቢ የግምት አወሳሰን ጥቅም ላይ የዋለው የገቢ መጠን እንደአግባብነቱ ለተጨማሪ እሴት ታክስ ወይም ለተርን ኦቨር ታክስ አወሳሰን መሠረት በመሆን ሊያገለግል ይችላል።

5/ የደረጃ "ሀ" እና "ለ" ግብር ከፋይ ግብሩ በግምት በሚሰላበት ጊዜ ከግብር ዓመቱ ጠቅላላ የኪራይ ገቢው 35% እንደ ወጪ ተይዞ 65% ግብር የሚከፈልበት ገቢ ሆኖ በሠንጠረዥ "ለ" መሠረት ይሰላል።

6/ የደረጃ "ሀ" እና "ለ" የቤት ኪራይ ገቢ ግብር ከፋይ የሆነ ግብሩ በግምት የሚሰራ ከሆነና ከአንድ ዓመት በላይ የሚሸፍን የኪራይ ክፍያ የተቀበለ እንደሆነ የኪራይ ገቢው በግብር ዘመኑ ተጠቃሎ ተይዞለት ግብሩ ገቢው ለሚሸፍናቸው ዓመታት ተሸንሽኖ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 5 በተመለከተው መጣኔ መሰረት እንዲከፍል ይደረጋል።

7/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 6 በተመለከተው መንገድ ከአንድ ዓመት በላይ የሚቆይ የኪራይ ውል የውል ዘመኑ ከማለቁ በፊት የተቋረጠ እንደሆነና ለተከራይ ቀሪ ክፍያ መመለሱ በማስረጃ ሲረጋገጥ በብልጫ የከፈለው ታክስ ተሰልቶ ሊመለስለት ወይም ለቀጣይ የግብር ዘመን ታክስ ከፋዩ በጽሁፍ ፍላጎቱን ሲገልጽ በታሳቢነት እንዲያዝለት ይደረጋል።

8. ሀብትን አልፎ አልፎ በማከራየት የሚገኝ ገቢ በግምት ስለመወሰን

1/ በቢሮው ኢንተለጀንስ ወይም በተባባሪ አካላት ወይም በጥቆማ ከሶስተኛ ወገን የሚገኝ መረጃን በመጠቀም ሊወሰን ይችላል።

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተደነገገው ቢኖርም አልፎ አልፎ ተመሳሳይ ወይም ተቀራራቢ የሚንቀሳቀስ ወይም የማይንቀሳቀስ ሀብት የሚያከራይ ግብር ከፋይ ያገኘውን የገቢ መጠን መሰረት በማድረግ ሊወሰን ይችላል።

3/ ለዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀጽ 2 አፈፃፀም ሀብቱ የሚገኝበት አካባቢ እና የታክስ መረጃ ሥርዓት መሰረት የሚገኝ መረጃ በመጠቀም ሊወሰን ይችላል።

4/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 እና 2 በተመለከቱት መንገዶች የሚገኝ መረጃ በቅደም ተከተል መሠረት እየተወሰደ ለታክስ ውሳኔ ጥቅም ላይ ይውላል።

ክፍል ሦስት

የሠንጠረዥ "ሐ" ገቢን በግምት ስለመወሰን

9. የሠንጠረዥ "ሐ" ገቢ በግምት ስለሚወሰንበት ሁኔታ

1/ ለታክስ ውሣኔ መሠረት የሚሆነው የሽያጭ ገቢ መጠን በግምት የሚወሰነው፡-

ሀ) ስለ ታክስ ከፋዩ ወርሃዊ ወይም ዓመታዊ የሽያጭ መጠን ታክስ ከፋዩ ያቀረበውን የሽያጭ ወይም ከሦስተኛ ወገን የተገኘን መረጃ መሠረት በማድረግ፤

ለ) ስለ ታክስ ከፋዩ ወርሃዊ ወይም ዓመታዊ የግዥ መጠን ከታክስ ከፋዩ ወይም ከሦስተኛ ወገን መረጃ የተገኘ እንደሆነ የተገኘውን የግዥ መረጃ ከዚህ መመሪያ ጋር አባሪ በተደረገው ሠንጠረዥ ውስጥ የተመለከተውን ያልተጣራ የትርፍ መቶኛን ተጠቅሞ ወደ ሽያጭ በመቀየር፤

ሐ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ 1 ፊደል ተራ ለ አፈፃፀም ጥቅም ላይ የሚውለው ቀመር የሚከተለው ይሆናል፡-

$$\text{ሽያጭ} = \left\{ \frac{\text{ግዥ}}{100 - \text{ያልተጣራ የትርፍ መጣኔ}} \right\} \times 100$$

መ) ከሦስተኛ ወገን ሊገኝ በማይችልበት ሁኔታ ለታክሱ ስሌት መሠረት የሚሆነው ወርሃዊ ወይም ዓመታዊ የሽያጭ መጠን ቀጥተኛ ያልሆነ ታክስ ከሚከፈልበት የሒሳብ ወር ወይም ቀጥተኛ የሆነ ታክስ ከሚከፈልበት የሒሳብ ዓመት በፊት ታክስ ከፋዩ ለከፈለው ታክስ መሠረት በሆነው ወርሃዊ ወይም ዓመታዊ ጠቅላላ ገቢ መጠን ይሆናል።

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 በተጠቀሱት መንገዶች የታክስ ከፋዩን ወርሃዊ ወይም ዓመታዊ የሽያጭ መጠን ለመወሰን ካልተቻለ፡-

ሀ) በመምሪያ ወይም በጽ/ቤት ደረጃ ከሚገኝ ከታክስ ክትትል እና ከሽያጭ መመዝገቢያ መሳሪያ ባለሙያዎች የተዋቀረ ቢያንስ ሁለት አባላት ያሉት የቀን ገቢ ጥናት ኮሚቴ

ታክስ ከፋዩ የንግድ ሥራውን በሚያካሂድበት አካባቢ በአካል በመገኘት አካባቢያዊ የገበያ ሁኔታ ያጠናል፡፡

ለ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሀ መሠረት የሚደረግ ጥናት ተመሳሳይ ወይም ተቀራራቢ የንግድ ዓይነትና ደረጃ ያላቸው እንደየከተማው ደረጃ ከሁለት እስከ ሦስት ንግድ ቤቶች ያስታወቁትን ወይም የተወሰነባቸውን ዓመታዊ አማካይ ጠቅላላ ገቢ ወይም የወቅቱን የገበያ ዋጋ ጥናት በመውሰድ ያዘጋጀው አማካኝ የቀን ገቢ መረጃ ለመምሪያ ወይም ለጽ/ቤት ሥራ ኃላፊ ወይም ለወከለው ኃላፊ ቀርቦ ሲጸድቅ ለታክስ አወሳሰን የሚያገለግል ይሆናል፡፡

3/ ታክስ ከፋዩ በቢሮው በተደረገ ክትትል ለግብይት ደረሰኝ ባለመስጠት ይህ መመሪያ ከጸናበት ጊዜ ጀምሮ በሚያዝ ሪከርድ በአንድ የግብር ዓመት 3 ጊዜ የጽሁፍ ማስጠንቀቂያ (የመጀመሪያ፣ የሁለተኛ እና የመጨረሻ ማስጠንቀቂያ) የተሰጠው እንደሆነ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 በተገለጸው መንገድ ታክሱ ይወሰናል፡፡

4/ ለዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 እና 3 አፈፃፀም የታክስ ከፋዩ የንግድ ሥራን በአካል ተገኝቶ ስለገቢው በሚጠናበት ወቅት የሚከተሉት ጉዳዩች ታሳቢ መደረግ አለባቸው፡-

ሀ) የንግድ ሥራው ያለበት አካባቢ ለንግዱ ሥራ ያለው አመቺነት፣ እንዲሁም የንግድ እንቅስቃሴውን ማገናዘብ፤

ለ) የድርጅቱ ሠራተኞች ብዛት እና የሚከፈላቸውን የደመወዝ መጠን፤

ሐ) የንግድ ሥራው የሚሰራበት ቤት የኪራይ መሆን አለመሆኑንና የኪራይ ከሆነ የኪራይ መጠን፤

መ) የድርጅቱን የመብራት፣ የውኃ እና የስልክ ፍጆታ ወጪ፤

ሠ) ለሥራው አስፈላጊ የሆኑ ሌሎች አስተዳደራዊ ወጪዎችን ከግምት ውስጥ ማስገባት ያስፈልጋል፡፡

5/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1-3 የተመለከቱት ስልቶች በቅደም ተከተል ጥቅም ላይ የሚውሉ ሆኖ ለደረጃ "ሐ" ግብር ከፋዮች ጥቅም ላይ የሚውል የተጣራ የየንግድ ዘርፍ ትርፍ መጣኔን ለአወሳሰን ጥቅም ላይ መዋል አለበት፡፡

6/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 4 ተሰልቶ የተገኘውን ግብር የሚከፈልበት ገቢ ላይ በሠንጠረዥ "ሐ" የግብር መጣኔ መሠረት ተሰልቶ ይወሰናል።

7/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1-5 በተመለከተው የግምት አወሳሰን ጥቅም ላይ የዋለው የሽያጭ መጠን እንደአግባብነቱ ለተጨማሪ እሴት ታክስ ወይም ለተርን ኦቨር ታክስ የግምት አወሳሰንም መሠረት በመሆን ያገለግላል።

8/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 4 መሠረት የታክስ ከፋዩን የንግድ ሥራ እንቅስቃሴ በአካል ተጠንቶ በተገኘ መረጃ መሠረት ታክሱ የተወሰነ ከሆነ የተጨማሪ እሴት ታክስ ሲሰላ ታክስ የተከፈለበት ግዢ ማስረጃ ላይ የተገለጸው የግብዓት ታክስ ይቀናነሳል።

9/ ከዚህ በላይ በንዑስ አንቀጽ 1-8 የተዘረዘሩት ግብርን በግምት የመወሰን ስልቶች ለግለሰብም ሆነ የህግ ሰውነት ላላቸው ታክስ ከፋዮች ተፈፃሚ ይሆናሉ።

10. <u>መደበኛ የግምት አወሳሰን (Standard Assessment)</u>

የሚከተሉት የንግድ አገልግሎቶች ከዚህ በታች በተገለጹት በመደበኛ የግምት አወሳሰን መሠረት ግብሩ የሚወሰን ይሆናል።

1/ የወፍጮ ቤት አገልግሎት ንግድ

ሀ) ከአንድ በላይ ቋት ያለው ግብር የሚከፈልበት ገቢ ለማስላት ለቋቱ የተመለከተውን ግብር የሚከፈልበትን ገቢ መጠን በቋቱ ብዛት መሠረት ተደርጎ ግብሩ የሚወሰን ይሆናል።

ለ) የየቋቱ የምርት ዘመን የተለያየ በሚሆንበት ጊዜ የምርት ዘመናቸው በተመሳሳይ ምድብ ውስጥ የሚወድቁ ቋቶችን ሽያጭ መደመር እና በተለያየ የምርት ዕድሜ ምድብ የሚገኙትን ቋቶች ግብር የሚከፈልበትን ገቢ በማጣመር ግብሩን መወሰን ይገባል።

ሐ) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 ፊደል ተራ ሀ እና ለ ላይ በተገለጸው መሠረት ተሰልቶ የተገኘው ግብር የሚከፈልበት ገቢ በሠንጠረዥ "ሐ" የግብር መጣኔ መሠረት ግብሩ ተሰልቶ ይወሰናል።

መ) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 ከፊደል ተራ ሀ እስከ ሐ የተደነገገው ድንጋጌ እንደተጠበቀ ሆኖ የቋት ብዛት የሚወሰነው እያንዳንዱ ዲናሞ የሚያንቀሳቅሰውን የቋት ብዛት በክትትል ባለሙያዎች ተረጋግጦ ለጽ/ቤት ኃላፊ ሲቀርብና ሲጸድቅ ብቻ ነው።

2/ የተሸከርካሪ ትራንስፖርት አገልግሎት ንግድ

ሀ) የትራንስፖርት ንግድ ሥራ ግብር የሚወሰነው ተሸከርካሪው የተመረተበትን ዘመን መሠረት ተደርጎ መሆኑ እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

1) የህዝብ ማመላለሻ የሆኑ ትራንስፖርት ዓይነቶች በመቀመጫ ወንበር ብዛት፤

2) የደረቅ ጭነት ትራንስፖርት ዓይነቶች በጭነታቸው መጠን (በኩንታል)፤

3) የፈሳሽ ጭነት ትራንስፖርት ዓይነቶች በሚይዙት የፈሳሽ መጠን (በሊትር)፤

4) የተሳቢ ተሸከርካሪ የመጫን አቅም የሚወሰነው የጎታችና የተጎታች የመጫን አቅም ተደምሮ እንደ አንድ ተሸከርካሪ ተቆጥሮ፤

5) የጎታች ተሸከርካሪ የመጫን አቅም ለብቻው ሲሆን የመጫን አቅሙ በሊብሬው ላይ በተገለጸው መሠረት ሲሆን በሊብሬው ላይ የመጫን አቅሙ ያልተገለጸ እንደሆነ ከዚህ በታች የተመለከተውን ቀመር መሠረት በማድረግ የተሸከርካሪ የአክስል ክብደት የመጫን አቅሙ ተደርጎ ተወስዶ፤

ለዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሀ(5) አፈጻጸም፡-

1) "አክስል" ማለት የተሸከሪካሪ ጎማ ታስሮበት የሚዛወር የብረት ዘንግ ነው።

2) "የአክስል ክብደት" ማለት በተሸከርካሪ ሊብሬ ላይ የተገለጸውን መረጃ መሠረት በማድረግ ከተሸከርካሪው ጠቅላላ ክብደት ላይ ነጠላ ክብደትን በመቀነስ የሚገኝ ውጤት ነው።

3) "የመጫን አቅም" ማለት በኪሎ ግራም የሚገለጸውን የተሸከርካሪ የአክስል ክብደትን ለ100 በማካፈል በኩንታል የሚገለጽ ውጤት ነው።

6) ተጎታቹ የተሸከርካሪ አካል ለብቻው ሲሆን በሊብሬ ላይ የተገለጸው መጠን ተወስዶ፤ የገቢ ግብሩ በመደበኛ የግምት ግብር ይወሰናል።

ለ) የእያንዳንዱ ትራንስፖርት ዓይነት ዓመታዊ ገቢ፣ የተጣራ ገቢና የግብር መጠን ስሌት ከዚህ መመሪያ ጋር አባሪ በተደረገው በቁርጥ ግብር ሠንጠረዥ መሠረት የሚፈጸም ይሆናል።

ሐ) ዓይነታቸውና የምርት ዘመናቸው የተለያዩ ተሸከርካሪዎች ያሉት ታክስ ከፋይ በየተሸከርካሪው የተገኘ ገቢ ተደምሮ የሚገኘው ጠቅላላ ገቢ በየማትረፊያ ህዳጉ እየተሰላ ግብር የሚከፈልበት ገቢ ጋር የሚደረስበት ይሆናል።

መ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሐ ላይ በተገለፀው መሰረት ከአንድ በላይ ግብር የሚከፈልበትን ገቢ ያለው ግብር ከፋይ ግብር የሚከፍበት ገቢ ተደምሮ በሰንጠረዥ "ሐ" መሰረት ግብሩ የሚሰላ ይሆናል።

ሠ) የተሸከርካሪው የግብር ዓመቱ ከፊል ጊዜ ብቻ ስራ ላይ መዋሉ ከተረጋገጠ ከዓመት ገቢው በወራቱ ተሰልቶ ግብር እንዲከፍል ይደረጋል።

ረ) የተሸከርካሪ ባለንብረት ራሱ የሚያሽከረክር ከሆነ ለሾፌር ይከፈል የነበረውን የደመወዝ ዓመታዊ ግብር ከተሸከርካሪ ዓመታዊ ግብር ጋር ተደምሮ ግብር ይከፍላል።

ሰ) የተሸከርካሪ ዓመታዊ ግብር በሚከፈልበት ጊዜ የረዳትና የሾፌር ከመቀጠር የሚገኘው ገቢ በአንድነት የሚከፈል ይሆናል።

3/ የእርሻ አገልግሎት ተሸከርካሪ ንግድ

ሀ) ለእርሻ አገልግሎት የሚውል ተሸከርካሪ ንግድ ሥራ ግብር የሚወሰነው ተሸከርካሪው የተመረተበት ዘመን መሠረት በማድረግ ይሆናል።

ለ) የእያንዳንዱ ተሽከርካሪ ዓይነት ዓመታዊ ገቢ፣ ግብር የሚከፈልበት ገቢና የግብር መጠን ስሌት ከዚህ መመሪያ ጋር አባሪ በተደረገው በቁርጥ ግብር ሠንጠረዥ መሠረት ይሆናል፡፡

ሐ) ከዚህ በላይ በንዑስ አንቀጽ 2 ፊደል ተራ ሐ፣ መ፣ ሠ፣ ረ እና ሰ ላይ የተመለከቱት ለዚህ ንዑስ አንቀጽም ተፈፃሚነት ይኖራቸዋል፡፡

4/ የኮንስትራክሽን መሣሪያ ኪራይ

ሀ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ መሠረት ታክሳቸው በግምት የሚወሰነው የኮንስትራክሽን መሣሪያ ባለቤትነት (ሊብሬ) በኮንስትራክሽን ሚኒስቴር አማካይነት የተሰጠውና ለኮንስትራክሽን ሥራ የሚከራይ ተብሎ የተገለጸ መሳሪያ ነው፡፡

ለ) የኮንስትራክሽን ተሽከርካሪ አከራይ ታክሱ በግምት የሚወሰነው ከዚህ መመሪያ ጋር አባሪ በተደረገውና ለትራንስፖርት ተሽከርካሪ እንዲያገለግል እንደየተሽከርካሪው የመጫን አቅም የተመለከተውን በመደበኛ የግምት ግብር አወሳሰን ሥርዓትን መሰረት በማድረግ ይሆናል፡፡

ሐ) የኮንስትራክሽን መሣሪያ አከራይ ዝቅተኛ ጠቅላላ ዓመታዊ ገቢ ከዚህ በታች በሠንጠረዥ በተመለከተው መሰረት ግብሩ በግምት በሚወሰን ታክስ ከፋይ ላይ ተፈጻሚ ይደረጋል፡፡

ተ.ቁ	የማሽነሪው ዓይነት	የማሽነሪው ዓመታዊ የሽያጭ ገቢ በዕድሜ በብር	
		ከተፈበረከ እስከ 10 ዓመት የሆነው	ከተፈበረከ ከ10 ዓመት በላይ የሆነው
1	ኤክስካቬተር	422,400	211,200
2	ሎደር	373,120	186,560
3	ግሬደር	485,760	242,880
4	ሮለር	253,400	126,720
5	ዶዘር	563,200	281,600
6	ሩሎ	399,872	199,936

መ) ከአንድ በላይ የኮንስትራክሽን ተሸከርካሪዎች ወይም የኮንስትራክሽን መሣሪያዎች አከራይ የሆነ ግብር ከፋይ ለየመሣሪያው የተመለከተውን ዓመታዊ ገቢ መጠን ተወስዶ እንደአግባብነቱ ያለውን የማትረፊያ ህዳግ (የትርፍ መተመኛ መቶኛ) መሠረት በማድረግ ግብር የሚከፈልበት ገቢ መሰላት አለበት።

ሠ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ መ መሠረት ተሰልቶ የተገኘው ግብር የሚከፈልበት ገቢ በሠንጠረዥ "ሐ" የግብር መጣኔ መሠረት ግብር ተሰልቶ ይወሰናል።

ረ) የኮንስትራክሽን ማሽነሪ ወይም ተሸከርካሪ ከ3ኛ ወገን ማስረጃ ማግኘት ከተቻለ መረጃው ተወስዶ ግብሩ ይወሰናል።

ሰ) የኮንስትራክሽን ተሸከርካሪ ወይም ማሽነሪ የሚያከራይ ታክስ ከፋይ እንደአግባብነቱ የተርን ኦቨር ታክስ ወይም የተጨማሪ እሴት ታክስ መክፈል የሚጠበቅበት በመሆኑ ለማሽነሪው ወይም ለተሸከርካሪው የተቀመጠውን ዓመታዊ የሽያጭ ገቢ መሠረት በማድረግ የተርን ኦቨር ታክስ ወይም የተጨማሪ እሴት ታክስ ይወሰናል።

ሸ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሐ ከተደነገገው ውጭ የኮንስትራክሽን ማሽነሪ ወይም ተሸከርካሪዎች ግብር ለመወሰን የሶስተኛ ወገን የግብይት መረጃን ወይም የቀን ገቢ ግምት ጥናትን መሰረት በማድረግ ጠቅላላ አመታዊ ገቢ በማግኘት የሚሰላ ይሆናል።

5/ የልኪንዳ ንግድ

ሀ) በልኪንዳ ንግድ የተሰማራ ታክስ ከፋይ በግብር ዘመኑ፣ የዕርድ አገልግሎት የተሰጣቸውን የዕርዱ ክብት ዓይነትና ብዛት የእርድ አገልግሎት ከሚሰጥ ሰው በሚያቀርበው መረጃ መሠረት የሚሰላ ይሆናል።

ለ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሀ የተደነገገው ቢኖርም መምሪያዎች፣ ጽ/ቤቶች፣ ክፍለ ከተማ ጽ/ቤቶች እና የቀበሌ ማእከላት ልኪንዳ ቤቶችን በጣም ከፍተኛ፣ ከፍተኛ፣ መካከለኛ እና አነስተኛ ልኪንዳ ቤቶች በማለት ደረጃ ማውጣት ይኖርባቸዋል።

ሐ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ለ በተገለጸው መሰረት በጣም ከፍተኛ ልኪንዳ ቤቶች ከነማባያ ወይም ያለማባያ ለተጠቃሚዎች የሚያቀርቡት የበሬ የስጋ ምርት መጠን 148 ኪ/ግ እና የላም የስጋ ምርት መጠን 115 ኪ/ግ ተቆጥሮ እንደየክብቱ ዓይነት

በአዋጁ አንቀጽ 3 መሠረት ቢሮው በወቅታዊ አማካኝ የአንድ ኪሎ ሥጋ የገበያ ዋጋ ተሰብስቦ በሚወሰነው መሠረት የሚሰላ ይሆናል።

መ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ለ በተገለጸው ከፍተኛ ልኳንዳ ቤቶች ከነማባያ ወይም ያለማባያ ለተጠቃሚዎች የሚያቀርቡት የበሬ የስጋ ምርት መጠን 108 ኪ/ግ፣ የላም የስጋ ምርት መጠን 71 ኪ/ግ፣ የበግ የስጋ ምርት መጠን 15 ኪ/ግ እና የፍየል የስጋ ምርት መጠን 17 ኪ/ግ ተቆጥሮ እንደየክብቱ ዓይነት በአዋጁ አንቀጽ 3 መሠረት ቢሮው በወቅታዊ አማካኝ የአንድ ኪሎ ሥጋ የገበያ ዋጋ ተሰብስቦ በሚወሰነው መሠረት የሚሰላ ይሆናል።

ሠ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ለ በተገለጸው መካከለኛ ልኳንዳ ቤቶች ከነማባያ ወይም ያለማባያ ለተጠቃሚዎች የሚያቀርቡት የበሬ የስጋ ምርት መጠን 83 ኪ/ግ፣ የላም የስጋ ምርት መጠን 52 ኪ/ግ፣ የበግ የስጋ ምርት መጠን 10 ኪ/ግ እና የፍየል የስጋ ምርት መጠን 10 ኪ/ግ ተቆጥሮ እንደየክብቱ ዓይነት በአዋጁ አንቀጽ 3 መሠረት ቢሮው በወቅታዊ አማካኝ የአንድ ኪሎ ሥጋ የገበያ ዋጋ ተሰብስቦ በሚወሰነው መሠረት የሚሰላ ይሆናል።

ረ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ለ በተገለጸው አነስተኛ ልኳንዳ ቤቶች ከነማባያ ወይም ያለማባያ ለተጠቃሚዎች የሚያቀርቡት የበሬ የስጋ ምርት መጠን 60 ኪ/ግ፣ የላም የስጋ ምርት መጠን 45 ኪ/ግ፣ የበግ የስጋ ምርት መጠን 6 ኪ/ግ እና የፍየል የስጋ ምርት መጠን 6 ኪ/ግ ተቆጥሮ እንደየክብቱ ዓይነት በአዋጁ አንቀጽ 3 መሠረት ቢሮው በወቅታዊ አማካኝ የአንድ ኪሎ ሥጋ የገበያ ዋጋ ተሰብስቦ በሚወሰነው መሠረት የሚሰላ ይሆናል።

ሰ) የግመል ሥጋን በልኳንዳ ደረጃ የሚነግድ ታክስ ከፋይ በከፍተኛ ደረጃ የሚገኝ በሬ ለምግብነት የሚውለውን የስጋ መጠን 119 ኪሎ ግራምን በመውሰድ በአዋጁ አንቀጽ 3 መሠረት ቢሮው በወቅታዊ አማካኝ የአንድ ኪሎ የግመል ሥጋ የገበያ ዋጋ የሚሰላ ይሆናል።

ሸ) የወይፈን ወይም የጊደር ሥጋን በልኳንዳ ደረጃ ከነማባያ ወይም ያለማባያ ለተጠቃሚዎች የሚያቀርቡት የወይፈን የስጋ ምርት መጠን 59 ኪ/ግ እና የጊደር የስጋ ምርት መጠን 47 ኪ/ግ በመውሰድ በአዋጁ አንቀጽ 3 መሠረት ቢሮው

እየተሰበሰበ በሚወጣው በወቅታዊ አማካኝ የአንድ ኪሎ የወይፈን ወይም የጊደር ሥጋ የገበያ ዋጋ የሚሰላ ይሆናል።

ቀ) የአሳማ ሥጋን በልኪንዳ ደረጃ የሚነግድ ታክስ ከፋይ በከፍተኛ ደረጃ የሚገኝ የሁለት ፍየል ለምግብነት የሚውለውን የስጋ መጠን 28 ኪሎ ግራምን በመውሰድ በአዋጁ አንቀጽ 3 መሠረት ቢሮው እየተሰበሰበ በሚወጣው በወቅታዊ አማካኝ የአንድ ኪሎ የአሳማ ሥጋ የገበያ ዋጋ የሚሰላ ይሆናል።

6/ የውጭ ሀገር አሠሪና ሠራተኛ አገናኝነት ሥራ

የውጭ አገር አሰሪና ሰራተኛ አገናኝ ሥራ የሚሰሩ ሰዎች በሦስተኛ ወገን መረጃ መሠረት ተደርጎ ግብር የሚወሰንላቸው በሚከተለው መንገድ ይሆናል፤

ሀ) ስለዘርፉ የሥራ እንቅስቃሴ ለግብር አወሳሰንና አሰባሰብ ጥቅም ላይ የሚውሉ መረጃዎችን ከሠራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ፣ ከአየር መንገድ፣ ከኢንሹራንስ፣ ከብሔራዊ ባንክ፣ ከውጭ ጉዳይና ከሌሎች የሚመለከታቸው ተቋማት መረጃውን በማሰባሰብ ለዘርፉ በተቀመጠው የትርፍ መተመኛ መቶኛ ግብር እንዲወሰን ይደረጋል።

ለ) በአሠሪ ሀገራት ተከፋይ የሚሆነውን የገንዘብ መጠን መረጃ በየግብር ዘመኑ ተለይቶ ለግብር አወሳሰኑ ጥቅም ላይ የሚውልበት ሁኔታ እንደተጠበቀ ሆኖ፣ የኢትዮጵያ የውጭ ስምሪት አገልግሎት ሰጪ ኤጀንሲዎች በየሀገሩ የላኳቸውን ሠራተኞች ብዛት በየግብር ዘመኑ በመለየት በእያንዳንዱ ተጓዥ ዝቅተኛ የአገልግሎት ክፍያ እንደየሀገሩ ከሚመለከተው አካል በሚገኝ መረጃ በመውሰድ ይሰላል።

ሐ) በዚህ ንዑስ አንቀፅ የተመለከተው በመረጃ ላይ የተመሠረተ የገቢ መጠን ለተጨማሪ ዕሴት ታክስ ወይም ለተርን ኦቨር ታክስ አወሳሰን መሠረት ይሆናል።

11. <u>የንግድ ዘርፍ የማትረፊያ ምጣኔ</u>

1/ በመንግስት የመግዣና መሸጫ ዋጋ በተተመነ የንግድ ዘርፍ (ስኳር፣ ፓልም ዘይት፣ ዱቄት፣ ጨው፣ ዳቦ እና ወዘተ.) የተሰማራ ታክስ ከፋይ በመንግስት በተወሰነለት አካባቢ እና ዋጋ ስለመሸጡ የሚገልጽ ደረሰኝ እና የምደባ መረጃ ያቀረበ እንደሆነ በሚመለከተው

የመንግስት አካል የተወሰነበት የትርፍ ህዳግ ግብር የሚከፈልበት ገቢ ተደርጎ በመውሰድ ግብሩ ይሰላል።

2/ የዳቦ ቤት የሽያጭ መጠን ለማስላት በንግድና ገበያ ጥናት ቢሮ በተደረገው ጥናት መሠረት 1 ኩንታል ዱቄት 1,000 (አንድ ሺህ) ባለ100 ግራም ዳቦ (አማካይ የዳቦ መጠን) ተወስዶ ለዳቦ ቤት ከመንግስት አካል የተሰጠው የኩንታል ብዛት መረጃ በመውሰድ ቢሮው በአዋጁ አንቀጽ 3 መሠረት የአንድ አማካይ ዳቦ (ባለ100 ግራም) ወቅታዊና አማካይ የገበያ ዋጋን በመጠቀም ይወሰናል።

3/ በኮሚሽን ንግድ የተሰማራ ታክስ ከፋይ ጠቅላላ ገቢ ተደርጎ የሚወሰደው በኮሚሽን ስምምነት መሠረት በየምርት ወይም በአገልግሎት የሽያጭ ዋጋ ላይ የተጨመረ ወይም ከጠቅላላ ምርት ወይም የአገልግሎት ሽያጭ በመቶኛ የተወሰነው መጠን ይሆናል።

4/ በአከፋፋይነት ወይም በጅምላ ንግድ የተሰማራ ታክስ ከፋይ፦

ሀ) ከአምራች ጋር የተገባ የትርፍ ህዳግን የሚገድብ የጽሁፍ ስምምነት ሲኖር በስምምነቱ መሠረት ታክሱ ሊወሰን ይችላል።

ለ) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 4 ፊደል ተራ ሀ የተገለጸው ስምምነት በማይኖርበት ወይም የግብይቱን መጠን በአግባቡ የማይገልጽ በሚሆንበት ጊዜ ታክስ ከፋዩ በሚገኝበት አካባቢ የሚገኙ ወይም በቢሮው ዘንድ መረጃቸው የሚገኝ ተመሳሳይ ወይም ተቀራራቢ በሆነ ሥራ የተሰማሩ ከሁለት እስከ ሦስት ታክስ ከፋዮች ያስታወቁት ወይም የተወሰነባቸውን መረጃ በመጠቀም ታክሱ ሊወሰን ይችላል።

ሐ) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 4 ፊደል ተራ ሀ እና ለ የተገለጸው መረጃ በማይኖርበት ጊዜ የታክስ ከፋዩ ጠቅላላ ገቢ በአዋጁ አንቀጽ 3 መሰረት ወቅታዊ የገበያ ዋጋ ተወስዶ ግብር የሚከፈልበት ገቢውን በማግኘት ሊወሰን ይችላል።

5/ በአከፋፋይነት ወይም በጅምላ ንግድ የተሰማራ ታክስ ከፋይ ምርቱን ሙሉ በሙሉ ለቸርቻሪዎች ብቻ የሚሸጥ መሆኑን የሚገልጽ መረጃ ሲገኝ በአማራ ብሔራዊ ክልል መስተዳድር ምክር ቤት የገቢ ግብር ደንብ ቁ.163/2010 መሠረት ለደረጃ "ሐ" ታክስ ከፋዮች የተቀመጠው የትይዩ ዘርፍ የትርፍ ህዳግ በግማሽ (50%) ተወስዶ የሚሰራ ይሆናል።

6/ በአከፋፋይነት ወይም በጅምላ ንግድ የተሰማራ ታክስ ከፋዩ ምርቱን ለቸርቻሪዎች እና ለሸማቾች የሚሸጥ መሆኑ የሚገልጽ መረጃ ሲገኝ በገቢ ግብር ደንብ ቁ.163/2010 መሠረት ለደረጃ "ሐ" ታክስ ከፋዮች የተቀመጠው የትይዩ ዘርፍ የትርፍ ህዳግ 75% ተወስዶ የሚሰራ ይሆናል።

7/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተጠቀሰው ቢኖርም ከመንግስት ባለበጀት ተቋም ጋር የትርፍ ህዳግ ተወስኖ በሚከናውን ዕቃ ግዥ ወይም የአገልግሎት (ግንባታ፣ ስልጠና፣ ጥናት እና የመሳሰሉት) የአቅራቢው ግብር የሚከፈልበት ገቢ የሚወሰነው በግዥ ውል የተገለጸውን የትርፍ ህዳግ በመውሰድ ይሆናል።

8/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 5 ከተገለጸው ውጭ የሚደረግ ግብይት የአቅራቢውን ግብር የሚከፈልበትን ገቢ ለመወሰን በመደበኛ የትርፍ ህዳግ የሚሰላ ይሆናል።

9/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 5 እና 6 በተገለጹ ግብይቶች ገቢ ያገኘ ታክስ ከፋይ ግብር የሚከፈልበት ገቢ ተጣምሮ ታክሱ ይሰላበታል።

10/ በዚህ አንቀጽ በመንግስት የመግዣ እና የመሸጫ ዋጋ በተተመነ የንግድ ዘርፍ የተሰማሩ ወይም የትርፍ ህዳግ ተወስኖ የሚከናወኑ ግብይቶች ተርን ኦቨር ታክሱ ወይም የተጨማሪ እሴት ታክሱ የሚሰላው በጠቅላላ ሽያጩ ላይ ተመስርቶ ይሆናል።

12. <u>የጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ ታክስ በግምት የሚወሰንበት ሁኔታ</u>

1/ ዓመታዊ ጠቅላላ ገቢው ከብር 500 ሺህ በታች የሆነ ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ ዓመታዊ ጠቅላላ ገቢው ከሦስትኛ ወገን በሚገኝ መረጃ ወይም አማካይ ዕለታዊ ገቢ ተገምቶ የሚወሰን ይሆናል።

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 በተገለጸው መንገድ የተገኘ ጠቅላላ ገቢ በክልሉ የገቢ ግብር ደንብ ቁ.163/2010 ጋር አባሪ በተደረገው የደረጃ "ሐ" ታክስ ከፋይ በትይዩ የሚገኝ የንግድ ዘርፍ ማትረፊያ መጣኔ ተወስዶ ግብር የሚከፈልበት ገቢ ይወሰናል።

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 ላይ የተገለጸው እንደተጠበቀ ሆኖ፡-

ሀ) የትርፍ ህዳጉ በመንግስት በሚወሰን የንግድ ዘርፍ የተሰማራ ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ ከሆነ የትርፍ ህዳጉ በሚመለከተው የመንግስት ተቋም የተወሰነው የትርፍ ህዳግ ተወስዶ፤ ወይም

ለ) ለባለበጀት የመንግስት ተቋም የትርፍ ህዳጉ የተገደበ የጽሁፍ ስምምነት መሠረት በማድረግ ዕቃ ወይም አገልግሎት የሚያቀርብ ሲሆን በስምምነቱ የተወሰነው የትርፍ ህዳግ ተወስዶ ግብር የሚከፈልበት ገቢ የሚወሰን ይሆናል።

4/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 3 ከተገለጸው ውጭ የሚደረግ ግብይት የአቅራቢውን ግብር የሚከፈልበትን ገቢ ለመወሰን በመደበኛ የትርፍ ህዳግ የሚሰላ ይሆናል።

5/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተመለከተው ቢኖርም ዓመታዊ ጠቅላላ ገቢ ከብር 500 ሺህ ወይም አንድ ሚሊዮን በላይ ሆኖ ገቢውን በሒሳብ መዝገብ ያላስታወቀ ወይም የሒሳብ መዝገብ ያላቀረበ ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ የግምት ታክስ አወሳሰን ሥርዓቱ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 እና 2 መሠረት የሚፈጸም ይሆናል።

13. <u>የጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ የታክስ ማስታወቂያ ጊዜ</u>

1/ ዓመታዊ ጠቅላላ ገቢው ከብር 500 ሺህ በታች የሆነ ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ የንግድ ትርፍ ግብሩንና የተርን ኦቨር ታክሱ የታክስ ዓመቱ ወይም የድርጅቱ የሂሳብ አመት በተጠናቀቀ በአንድ ወር ጊዜ ውስጥ በአንድነት ማስታወቅ አለበት።

2/ ዓመታዊ ጠቅላላ ገቢው ከብር 500 ሺህ በላይ ሆኖ ከ1 ሚሊዮን በታች የሆነ ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ የንግድ ትርፍ ግብሩ በታክስ ዓመቱ ወይም በድርጅቱ የሂሳብ ዓመት በተጠናቀቀ በሁለት ወራት ውስጥ እንዲሁም የተርን ኦቨር ታክሱን በየሦስት ወሩ ማስታወቅ አለበት።

3/ ዓመታዊ ጠቅላላ ገቢው ከብር 1 ሚሊዮን በላይ የሆነ ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ የንግድ ትርፍ ግብሩ በታክስ ዓመቱ ወይም የድርጅቱ የሂሳብ አመት በተጠናቀቀ በአራት ወራት ውስጥ፣ እንደአግባብነቱ የተርን ኦቨር ታክሱን ወይም የተጨማሪ እሴት ታክሱን በየወሩ ማስታወቅ አለበት።

ክፍል አራት

በግምት የተወሰነ የታክስ ስሌት ስህተትን ስለማረም

14. የሚታረም የታክስ ስህተት

ለዚህ መመሪያ አፈጻጸም በአዋጁ አንቀጽ 85 መሠረት የሚታረም የታክስ ስህተት የሚባለው፡-

1/ የመደመር፣ የመቀነስ፣ የማባዛትና የማካፈል ስህተት፣

2/ በስሌት ማጠቃለያ ላይ ከመንደርደሪያ ሀሳብ መለየት ወይም መቃረን፣

3/ ከአንድ የሂሳብ ቁጥር ከፊት ወይም ከኋላ የቁጥር መጨመር ወይም መቀነስ ወይም የሒሳብ ቁጥር ቦታ መቀያየር (transposition)፣

4/ የገቢ ወይም የወጪ ኮድ አመዘጋገብ ስህተት፣

5/ የቃል ወይም የሐረግ በአዎንታ ወይም አሉታ መቀያየር፣

6/ የሒሳብ ቁጥር ወይም ሀሳብ መተው ወይም መዘለል (omission)፣

7/ ከግብር ነጻ የሆነ ገቢን ግብር በሚከፈል ገቢ ውስጥ መጨመር፣

8/ በአንድ ታክስ ከፋይ ሒሳብ ውስጥ የሌላ ታክስ ከፋይ ሂሳብ መጨመር ወይም ማቀያየር፣

9/ የታክስ መጣኔን ወይም የትርፍ ህዳግን መሳሳት፣

10/ በታክስ ቅሬታ አጣሪ የሥራ ክፍል፣ በታክስ ይግባኝ ኮሚሽን ወይም በመደበኛ ፍ/ቤት እንዲስተካከል የተወሰነን ጉዳይ አለማስተካከል፣

11/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1-10 የተዘረዘሩትን መሰል የሚታረም ስህተት ዝርዝርን ቢሮው በሰርኩላር ለመግለጽ ይችላል።

12/ በዚህ አንቀጽ መሠረት ስህተት ሊታረም የሚችለው በታክስ ውሳኔ መጠን ላይ በመጨመር ወይም በመቀነስ ለውጥ የሚያመጣ ሲሆን ብቻ ሆኖ ለውጥ የማያመጣ በመሆኑ የማይታረም ስህተት ሲኖር ለታክስ ከፋዩ በጽሁፍ ይገለጻል።

15. <u>የግምት ታክስ ስሌት ስህተትን ስለማረም</u>

1/ የግምት የታክስ ውሳኔ ላይ ስህተት አለበት የሚል ታክስ ከፋይ የግምት ታክስ ስሌት ማስታወቂያ በተሰጠው ከ5 ዓመት ባልበለጠ ጊዜ ውስጥ የታክስ ስሌቱን ላከናወነው ወይም ውሳኔውን ለሰጠው የሥራ ሂደት ጥያቄውን በጽሑፍ በማቅረብ ስህተቱ እንዲታረምለት ሊጠይቅ ይችላል።

2/ የግምት ታክስ ስሌቱን የሰራው ሥራ ሂደት የታክስ ስሌት ማስታወቂያ ለታክስ ከፋዩ ከተሰጠ በኋላ በታክስ ስሌትና አወሳሰን ሂደት የተፈፀመ ግልጽና የማያከራክር ስህተት የፈፀመውን ባለሙያ ወይም የሌላ ባለሞያ አስተያየት ጭምር በማያያዝ ስህተቱ እንዲታረም የውሳኔ ሀሳብ ለመምሪያ ወይም ለጽ/ቤቱ ኃላፊ ያቀርባል።

3/ የመምሪያ ወይም የጽ/ቤቱ ኃላፊ ስህተቱ እንዲታረም ውሳኔ ከመስደቱ በፊት በአግባቡ መመርመር ያለበት ሲሆን አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ የውሳኔ ሀሳብ ያቀረበለትን ባለሙያና የሥራ ሂደት አስተባባሪን ጠርቶ ማነጋገርና ማወያየት ይችላል።

4/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 እስከ 3 በተገለጸው መንገድ ማጣራት የተደረገበት ጉዳይ ታክስ ከፋዩ ጥያቄ ካቀረበበት ቀን ጀምሮ በሚቆጠር በ10 ተከታታይ ቀናት ውስጥ በጥያቄው ላይ ውሳኔ መሰጠት አለበት።

5/ የጽ/ቤቱ ኃላፊ ሊታረም የሚችል ስህተት አለመኖሩን በመግለጽ ውሳኔ የሰጠ እንደሆነ ታክስ ከፋዩ በውሳኔው ላይ ቅሬታ ካለበት ውሳኔው በደረሰው በ10 ተከታታይ ቀናት ውስጥ ቅሬታውን ለዞን መምሪያ ደንበኞች አገልግሎት ዋና የሥራ ሂደት ማቅረብ ይኖርበታል። የሥራ ሂደቱም በ2 የሥራ ቀናት ውስጥ አጣርቶ እንደ ጉዳዩ ሁኔታ ለሚመለከተው የሥራ ሂደት ያስተላልፋል።

6/ በቀረበው ቅሬታ ላይ ከደንበኞች አገልግሎት ዋና የሥራ ሂደት የተመራለት የሥራ ክፍል ጥያቄው በቀረበ በ10 ተከታታይ የሥራ ቀናት ውስጥ ውሳኔ ሊሰጥበት ይገባል።

7/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 6 መሠረት በተሰጠው ውሳኔ ቅር የተሰኘ ታክስ ከፋይ ውሳኔው በደረሰው በ10 ተከታታይ ቀናት ውስጥ ቅሬታውን ለቢሮው ደንበኞች አገልግሎት ዋና የሥራ ሂደት ሊያቀርብ ይችላል።

8/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 7 በተገለጸው መሰረት ጥያቄው በቀረበ በ10 ተከታታይ ቀናት ውስጥ የደንበኞች አገልግሎት ዋና የሥራ ሂደት አጣርቶ ምላሹን በቢሮ ኃላፊ በኩል ለታክስ ከፋዩ የመጨረሻ ውሳኔ ይሰጣል፡፡

9/ ስህተቱ እንዲታረም ከተወሰነ፣ የታረመው ውሳኔ የመጀመሪያው ውሳኔ በሰጠው የሥራ ክፍል በኩል የተስተካከለ የታክስ ስሌት ማስታወቂያ ለታክስ ከፋዩ ይሰጣል፡፡

10/ ለታክስ ከፋዩ ተስተካክሎ የሚሰጠው የታክስ ስሌት ማስታወቂያ ቀደም ሲል የተሰጠው የታክስ ውሳኔ ማስታወቂያ የተሻረ መሆኑን የሚገልጽና ስህተቱ በታረመበት ጊዜ ያለውን ቀንና ቁጥር የያዘ መሆን አለበት፡፡

11/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 4 እስከ 8 በተገለጸው ሂደት የሚያልፈው ጊዜ በአዋጁ አንቀጽ 54 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት በታክስ ውሳኔ ላይ በመደበኛ መንገድ ቅሬታ የማቅረቢያ ጊዜን ከመቆጠር የሚያስቀር አይሆንም፡፡

12/ በዚህ መመሪያ መሰረት የሚቀርብ ስህተት የማረም ጥያቄ ጉዳዩ በቅሬታ ወይም በይግባኝ ወይም በፍ/ቤት ደረጃ ደርሶ የታየ ቢሆንም የሚስተናገድ ይሆናል፡፡

ክፍል አምስት

በግምት የተወሰነ የታክስ ስሌት ስለማሻሻል

16. የግምት ታክስ ስሌት ስለማሻሻል

በግምት የተወሰነ የታክስ ስሌት በአዋጁ አንቀጽ 28(1)ሐ መሰረት ቢሮው ታክስ ከፋዩ የሒሳብ መግለጫ ሳያቀርብ በመቅረቱ የግምት ስሌት ውሳኔ ካወጣበት ጊዜ ጀምሮ በሚቆጠር ከ5 ዓመት ባልበለጠ ጊዜ ውስጥ ቀጥሎ በተመለከቱ ሁኔታዎች ቢሮው በራሱ አነሳሽነት አሻሽሎ ለመወሰን ይችላል፡፡

1/ የግምት ታክስ ስሌት ማስታወቂያ ከተሰጠ በኋላ የግዥ ወይም የሽያጭ መጨመርን የሚያሳይ መረጃ የተገኘ እንደሆነ፣

2/ የመጀመሪያ የግምት ስሌት ውሳኔ በተጭበረበረ ወይም በተሳሳተ መረጃ ላይ የተመሰረተ መሆኑ ሲረጋገጥ፣

3/ በአዋጁ አንቀጽ 28(3)ለ መሠረት ለመጀመሪያ ጊዜ የተሻሻለው የግምት ታክስ ስሌት ለሁለተኛ ጊዜ ሊሻሻል የሚችለው በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 እና 2 የተገለጹ ሁኔታዎች ሲያጋጥሙ ነው።

ክፍል ስድስት

የስጋት ታክስ ስሌት በግምት ስለሚወሰንበት ሁኔታ

17. የስጋት ታክስ ስሌትን በግምት ስለመወሰን

ቢሮው በአዋጁ አንቀጽ 27 ንዑስ አንቀጽ 1 መሰረት ቀጥሎ በተመለከተው መንገድ የስጋት ታክስ ስሌትን በግምት ሊወስን ይችላል።

1/ ቢሮው የታክስ ከፋዩ ታክስ የመክፈል ሁኔታው ስጋት ላይ የሚጥል ተጨባጭ ማስረጃ ሲያጋጥምና ታክሱን በሒሳብ መዝገብ መሠረት መወሰን ያልተቻለ እንደሆነ የስጋት ታክስ ስሌትን በግምት ግብር አወሳሰን ሥርዓት የሚወሰን ይሆናል።

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት የስጋት ታክስ ስሌት በግምት ሊወሰን የሚችለው የሠንጠረዥ "ለ" እና "ሐ" ገቢ በሚያገኝ ታክስ ከፋይ ላይ ብቻ ይሆናል።

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት የሚወሰነው የግምት የስጋት ታክስ ስሌት እንደ አግባብነቱ የተርን ኦቨር ታክስ ወይም የተጨማሪ እሴት ታክስ የሚሰላበት ይሆናል።

ክፍል ሰባት

ልዩ ልዩ ድንጋጌዎች

18. የአሰራር ማኑዋል ስለማውጣት

ቢሮው በዚህ መመሪያ ክፍል ሦስት መሠረት አማካይ የቀን ገቢ ግምት የሚካሄድበትን የአሰራር ማኑዋል ያዘጋጃል።

19. የተጨማሪ እሴት ታክስ ግብዓት ስለማቀናነስ

1/ በግምት የተወሰነው የምርት ውጤት ወይም የአገልግሎት ሽያጭ ገቢ በቀጥታ ታክስ ለሚከፈልበት ግብይት የዋለ አቅርቦት መሆኑ ከተረጋገጠ፣ ግብይት የተከናወበትን ጊዜ

መሠረት በማድረግ በታክስ አዋጁ በተቀመጠው ጊዜ ያሳወቀው እና ለአቅርቦቱ በታክስ ደረሰኝ ወይም ዲክላራሲዮን መሠረት የተከፈለው ተጨማሪ እሴት ታክስ ከግብዓት ታክሱ ላይ ተቀናሽ ይደረጋል።

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተገለፀ ቢኖርም በሒሳብ መዝገብ ተቀባይነት ያላገኘው የግብዓት ታክስ የተጠየቀበት ማስረጃ ግብይት የተፈፀመበት ስለመሆኑ አጣራጣሪና ማረጋገጥ የማይቻል ወይም ከሀሰተኛ ደረሰኝ ጋር የተገናኘ ከሆነ የግብዓት ታክሱ አይቀናነስም።

3/ ታክስ ከፋዩ የዘመኑን የሒሳብ መግለጫ አቅርቦ አዲት ሲደረግ በቢሮው በተደረገ ክትትል በተደጋጋሚ ደረሰኝ የማይሰጥ ወይም የሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ የማይጠቀም መሆኑ ተረጋግጦ ገቢው በግምት የተወሰነ እንደሆነ በወርሃዊ የተጨማሪ እሴት ታክስ ማስታወቂያ የገለጸው የግብዓት ታክስ ተቀናሽ ይደረጋል።

20. <u>ለኤክሳይዝ ታክስ መሠረት የሚሆነውን የማምረቻ ወጪ ስለመወሰን</u>

1/ የኤክሳይዝ ታክስን በግምት ለመወሰን ከሦስተኛ ወገን የሚገኝ የሽያጭ መረጃን ለምርቱ መጠን በማካፈል የሚገኘውን የማምረቻ ዋጋ ወይም ወጪ በመጠቀም የኤክሳይዝ ታክሱ ይወሰናል።

2/ በዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀጽ 1 አፈፃፀም የሚከተለውን ቀመር መጠቀም ይገባል፦

1. በዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀጽ 1 አፈፃፀም የሚከተለውን ቀመር መጠቀም ይገባል።

$$\text{ማወ} = \frac{\text{መዋ}}{(1 + \text{ት \%})\ (1 + \text{ኤታ \%})}$$

ተኤታ = ማወ x ኤታ%

መግለጫ፡-

ማወ = የማምረቻ ወጪ

መዋ = የምርት ነጠላ መሸጫ ዋጋ/ግምት (unit price)

ት% = የተጣራ ትርፍ መተመኛ መቶኛ

ኤታ% = የኤክሳይዝ ታክስ መጣኔ

ተኤታ = ተከፋይ ኤክሳይዝ ታክስ

3/ በዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀጽ 2 ላይ የተመለከተውን ቀመር በመጠቀም የሚፈለገውን የኤክሳይዝ ታክስ ክፍያ ለመወሰን የአንድ ነጠላ ምርት የማምረቻ ወጪን በወር ውስጥ በተመረተው ምርት መጠን በማባዛት የሚገኘውን ጠቅላላ ወርሃዊ የማምረቻ ወጪ በታክሱ መጣኔ በማባዛት ታክሱ ይወሰናል።

4/ ግብር ከፋዩ የሂሳብ መዝገብ የያዘ ቢሆንም የኤክሳይዝ ታክስ መሠረት የሆነው የማምረቻ ወጪ ተለይቶ ባለመታወቁ ምክንያት ታክሱ በግምት አሰራር የተሰላ ከሆነ ከማምረቻ ወጪ ላይ ተቀናሽ መደረግ ያለበት የማሽነሪ የእርጅና ቅናሽ ታሳቢ መደረግ አለበት።

21. <u>የማኑዋል ደረሰኝ ሲጠፋ ስለሚኖር አሰራር</u>

1/ በታክስ ደረሰኝ አስተዳደር መመሪያ መሠረት ታክስ ከፋዩ ምንም ያልተሰራበት ደረሰኝ የጠፋበት መሆኑን ያስታወቀ እንደሆነ ቢሮው በሌላ መንገድ ደረሰኝ የጠፋበት መሆኑን ባስታወቀው ደረሰኝ ታክስ ከፋዩ ስለመሰራቱ የሚገልጽ መረጃ ካላገኘ በስተቀር ታክስ አይወሰንበትም።

2/ በዚሁ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተገለጸ ቢኖርም ታክስ ከፋዩ የጠፋበትን ማንዋል ደረሰኝ ስለመጥፋቱ ሲያሳውቅ ቢሮው የሚከተሉትን መረጃዎች መሰረት በማድረግ ታክሱን ይወሰናል፡-

ሀ) የጠፋው ደረሰኝ በከፊል የተሰራበት ከሆነ ቀሪ ካለው ከቀሪው ላይ የሚገኝ መረጃ ወይም ቀሪ ከሌለው ታክስ ከፋዩ የተሰማራበት የንግድ ዘርፍ ባህሪ ከገዥዎቹ መረጃ የሚገኝ ከሆነ ከገዥዎች የተገኘውን መረጃ፤ ወይም

ለ) ታክስ ከፋዩ የሚያቀርባቸው ዕቃዎች ተመሳሳይ ዋጋና ደረጃ ያላቸው ሲሆኑ በቆጠራ የተሸጠውን ዕቃ ብዛት በመለየት የሽያጭ ደረሰኝ የጠፋባቸውን ዕቃዎችን የሽያጭ ደረሰኝ ባላቸው ዋጋ እንደተሸጡ ተቆጥሮ የሚያዝ ይሆናል፡፡

ሐ) በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሀ እና ለ በተዘረዘሩት መንገዶች የሽያጭ መረጃ ለማግኘት ያልተቻለ እንደሆነ የታክስ ከፋዩ ዕቃ ወይም አገልግሎት በአዋጁ አንቀጽ 3 መሠረት ወቅታዊ ትክክለኛ የገበያ ዋጋ መሰረት ታክሱ በግምት የሚወሰን ይሆናል፡፡

መ) የጠፋው ደረሰኝ ሙሉ ለሙሉ የተሰራበት ደረሰኝ ከሆነ የሚወክለውን የሽያጭ መጠን ለማግኘት በዚህ ንዑስ አንቀጽ ፊደል ተራ ሀ የተገለጹ መንገዶችን በመከተል ታክሱ ይወሰናል፡፡

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 እና 2 የተገለጸው ቢኖርም ታክስ ከፋዩ ምንም ያልተሰራበት ደረሰኝ የጠፋበት መሆኑን ሳያስታውቅ ቢሮው በምርመራ ሂደት የደረሰበት እንደሆነ የተሰራበት ደረሰኝ እንደጠፋ ተቆጥሮ በተመሳሳይ ወይም ተቀራራቢ ወቅት፣ ንግድ እና አካባቢ የሚገኝ የሦስት ታክስ ከፋዮች ያስታወቁትን ወይንም የተወሰነባቸውን አማካይ ሽያጭ ወይም ትክክለኛ የገበያ ዋጋ መሠረት በማድረግ ታክሱን በግምት ይወስናል፡፡

4/ በዚህ አንቀጽ ከንዑስ አንቀጽ 1 እስከ 3 የተደነገጉ ድንጋጌዎች ቢኖርም ከአቅም በላይ ካልሆነ በስተቀር ከሁለት ጊዜ በላይ ደረሰኝ የጠፋበት ግብር ከፋይ ሊስተናገድ አይችልም፡፡

22. <u>የተሻሩና ተፈጻሚነት የሌላቸው ሕጎች</u>

በሥራ ላይ የነበረው በአማራ ብሔራዊ ክልሊዊ መንግስት የግብር ከፋዮችን የንግድ ሥራ ተከታትሎ ገቢን በማጥናት ግብርና ታክስን በግምት ስለመወሰን የወጣ የአፈፃፀም መመሪያ ቁጥር ገባ/1/2001 እና ከዚህ መመሪያ ጋር የሚቃረን ማንኛውም ህግ፣ ሰርኩላርና ልማዳዊ አሰራሮች በዚህ መመሪያ ተሽረዋል፡፡

23. <u>የመሸጋገሪያ ድንጋጌ</u>

ይህ መመሪያ ከመጽናቱ በፊት ተጀምረው ውሳኔ ያላገኙ እና አልባት ያላገኙ ጉዳዮች ቀደም ሲል ሲሰራበት በነበረው መመሪያ መሠረት ውሳኔ ያገኛሉ፡፡

24. <u>መመሪያው የሚፀናበት ጊዜ</u>

1/ ይህ መመሪያ በ2011 ግብር ዘመን የግምት ታክስ ውሳኔ ላይ ተፈፃሚ ይሆናል፤

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 ስር የተመለከተው እንደተጠበቀ ሆኖ ይህ መመሪያ ከመጋቢት 1/2011 ጀምሮ የጸና ይሆናል፤

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 እና 2 ላይ የተገለጸው ቢኖርም ይህ መመሪያ እንደገና አዲስ ቁጥር ከተሰጠበት ቀን በኋላ የሚነሳ መብት ወይም ግዴታ ሕጋዊ ውጤት የሚኖረው መመሪያው በፍትህ ቢሮ ተመዝግቦ በገቢዎች ቢሮ ድረ-ገጽ ከተጫነበት ቀን ጀምሮ ይሆናል።

ብዙአየሁ ቢያዝን ይዘንጋው

የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ገቢዎች ቢሮ ኃላፊ